

Дмитренко О.П.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АВТЕНТИЧНІ ТЕКСТИ, ЇХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ТА КРАЇНОЗНАВЧА ЦІННІСТЬ

***Анотація.** Пошук торкається проблеми використання автентичного тексту у процесі вивчення німецької мови на початковому етапі, віднаходження, декодування та демонстрації культурологічної та країнознавчої інформації з подальшим її використанням у процесі вивчення німецької мови*

***Ключові слова:** автентичний текст, культурологічна цінність, країнознавча інформація, декодування культурологічного змісту, лексичні лакуни*

***Abstract.** The search touches on the problem of using authentic text in the process of learning the German language at the initial stage, finding, decoding and demonstrating cultural and country history information with its further use in the process of learning the German language.*

***Key words:** authentic text, cultural value, country history information, decoding, cultural content, lexical gaps*

Постановка проблеми. Активні інтеграційні процеси та входження України у світову спільноту вимагають від сьогоденних студентів, а завтра фахівців високого рівня володіння іноземними мовами. Без глибоких знань іноземної мови, культури, історії, менталітету, звичаїв, традицій, побуту її носіїв та виховання толерантного ставлення до «не свого» не буде фахівця, спроможного працювати в Україні та глобальному світі. Вивчення іноземної мови у нерозривному зв'язку з культурою народу, мова якого вивчається, проникнення у глибини культури цільової мови, набуття та засвоєння додаткових знань для розвитку культурологічної компетентності є також вкрай необхідним для звершення успішної міжкультурної комунікації.

Актуальність даного пошуку обумовлена активізацією культурологічного та країнознавчого підходів у процесі вивчення іноземної мови, їх удосконаленням та підвищенням рівня їхньої якості. Метою даного пошуку є опрацювання автентичного тексту німецькою мовою (рівень А1) з метою віднаходження, декодування та демонстрації культурологічної та країнознавчої інформації з подальшим її використанням у процесі вивчення німецької мови.

Аналіз останніх публікацій. Опрацювання літератури з досліджуваної проблеми дає підстави констатувати, що в Україні склалися значні традиції навчання та вивчення іноземних мов з використанням автентичних матеріалів на базі української, англійської, німецької та інших іноземних мов. Українські дослідники Н. Грицик, Н. Дмитренко, М. Гнатюк, І. Коломійчук, Н. Коротка, О. Кравець, В. Наталин, А. Неділько, А. Нипадимка, В. Парашук досліджували дану проблему у різних аспектах [1, 4, 5,6, 7, 8, 9].

Вагомий доробок у розробку питання автентичності та автентичних матеріалів внесли німецькі та польські дослідники: К. Цівегна, Х. Едельгофф, Г. Керхер, Р. Ліс, Ф. Макк, Г. Солмеке, Г. Штіффенгофер та інші. Проте ще багато питань залишаються відкритими, не розкрито потенціал автентичних матеріалів та їх

внесок у процес оволодіння іноземною мовою [10, 11, 12].

Виклад основного матеріалу дослідження. Теза про одночасне вивчення мови та культури народу, мова якого вивчається, є вже давно загальноновизнаною у методиці викладання іноземних мов. Вивчаючи іноземну мову, студент відкриває для себе іншу культуру, інше світобачення та світосприйняття, інші традиції, звичаї, інший стиль життя у порівнянні зі своєю власною культурою. Найефективнішим способом входження в культуру іноземної держави та її засвоєння є робота з автентичними матеріалами. Велику увагу автентичним матеріалам приділено у Рекомендаціях Ради Європи, де зазначається, що «автентичність є основним критерієм у відборі іншомовного навчального матеріалу та текстів. Автентичний текст, зазначається далі є «центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою між тим, хто продукує, і тим, хто сприймає, спілкуються вони безпосередньо чи на відстані [3, с. 93]».

Слово «автентичність» походить від грецького слова *αὐθεντικός* і має значення «істинний, відповідний, справжній, дійсний, вірний» [2]. Цей багатозначний термін вживається у правознавстві, психології, культурології, лінгвістиці, методиці викладання іноземних мов тощо. Так, наприклад, у культурології він означає поняття «самототожність», «оригінальність», «непідробність» культурних феноменів, що мають давнє походження та відтворюються в часі в своїй первинній формі, зберегли засадничі характеристики незмінними і залишаються актуальними в часи сьогодення. У лінгвістиці та методиці викладання іноземних мов під терміном «автентичність» розуміють «першоджерельний», «справжній», а отже, «не змінений», «не адаптований», «не дидактизований».

Автентичні матеріали за типами поділяються на: *прагматичні* або *епістолярні* (листи, телеграми, короткі біографії, програми телепередач, реклами, афіші, білети, рецепти, факси тощо); *публіцистичні* (газетні та журнальні статті, інтерв'ю, короткі репортажі тощо); *художні* (твори художньої літератури й кіно тощо). Найефективнішим способом засвоєння інформації про країну, мова якої вивчається, взагалі та культурологічної, країнознавчої, зокрема, є робота з автентичним текстом.

Під автентичним текстом розуміють текст:

а) «...написаний носієм мови не для навчальних цілей, а для відображення «справжнього» життя народу, мова якого вивчається і який передбачає реальний намір комунікації» [10, с. 168];

б) «...справжній, не адаптований, створений носієм мови у письмовій чи усній формі» [11]. Синонімами до слова «автентичність» автор даного визначення вважає слова «документально», «реально», «по-справжньому»;

в) «написаний чи виголошений носієм мови, в якому відображається реальне, справжнє життя, побут, культура, історія народу, мова якого вивчається, що відповідає нормам літературної мови, демонструє справжні природні типові зразки мовлення, ситуативного спілкування та правильне вживання мовних одиниць» (Автор).

Автентичні матеріали для цільового використання на заняттях з німецької

мови для початківців повинні відповідати наступним вимогам:

- нести актуальну, цікаву інформацію про буденне життя, побут, культуру, історію країни, мова якої вивчається;
- відповідати рівню мовної підготовки студентів;
- співпадати з темою, що вивчається та поглиблювати її;
- демонструвати справжнє німецьке вживання слів, виразів відповідно до ситуації мовлення;
- містити країнознавчу та культурологічну інформацію;
- містити 15% незнайомих слів, виразів:
- бути частково ілюстрованим тощо.

Студент, що працює з автентичним текстом, як зазначає Крістоф Едельхофф: «стикається з текстами та ситуаціями, які можуть перевищити його здатність зрозуміти їх лінгвістичну складність та зміст, якщо він не розробив стратегії для декодування невідомого в концепції та знаках [11]. Тому викладач повинен навчити студента/тів отримувати найрізноманітнішу інформацію з тексту та розробити певні стратегії її декодування з подальшим використанням декодованої інформації у процесі вивчення німецької мови.

Хочу поділитися враженнями та результатами роботи з автентичним текстом на початковому етапі вивчення німецької мови. До рук потрапила книжечка Андреа Марія Вагнера «*Blinder Passagier*», серія *Deutsch als Fremdsprache*. Робота над текстом розпочалася з заголовка тексту «*Blinder Passagier*» [13, с. 347]. Спочатку студенти переклали цей вираз дослівно і певний час вони дотримувалися думки, що пасажир мав проблеми з зором, точніше, не бачив. Переглянувши та роздивившись ілюстрації книги деякі студенти переклали вираз як «пасажир, що їде у транспорті без квитка». Залишалось одне запитання: «*Warum ist der Passagier blind?*». Заданням викладача було розтлумачити цей сталий вираз детально. Ось стисла інформація про приховане значення цього виразу. Компонент виразу *Passagier* є французьким словом, утвореним від іменника *passage* (у перекладі з франц. «проїзд, шлях, дорога»). Слово *der Passagier* означає подорожуючого суспільним екіпажем чи пароплавом. Варто згадати, що в німецькій мові у XVIII столітті вже було й власне німецьке слово для позначення подорожуючого *Fahrgast m, -es, Fahrgäste*. Проте з якихось причин воно не стало словом-компонентом у сталому виразі *Blinder Passagier*.

Вираз *Blinder Passagier* [13, с. 347] з'явився в німецькій мові у XVIII столітті, коли основним засобом пересування німців були поштові карети. Подорожуючого, який не виходив з карети і не заходив в карету на поштових станціях для реєстрації та контролю у списку подорожуючих і не сплатив гроші за проїзд, називали тоді «*Blinder Passagier*». Такий подорожуючий виходив з поштової карети ще до під'їзду до поштової станції і підсідав у неї після того, як екіпаж від'їздив від станції. У німецькій мові того часу існували й інші словосполучення для позначення таких мандрівників, як от: *blinder Postfahrer, blinder Postreisender, Postrutscher* чи *Postschleicher*. Широкі словотвірні властивості виразу *blinder Postfahrer* покликали до життя у німецькій мові й інші сталі вирази зі значенням «непомітний», «таємний», «прихований»: *der blinde Sand, die blinden Klippen* —

«підводний камінь» (небезпечні місця під водою) чи *die blinde Kappe* зі значенням «шапка-невидимка» (*Tarnkappe*). З розвитком сучасних засобів пересування (автомобільного, повітряного, судноплавства) сфера вжитку виразу *blinder Passagier* звузилася. У сучасній німецькій мові вираз *blinder Passagier* вживається лише у сфері судноплавства та у повітряних перевезеннях. Вираз *blinder Passagier* був заміненій в автомобільній та залізничній сферах на *Schwarzfahrer*, де компонент *schwarz* набув значення «нелегальний», «протизаконний» і вживається у переносному значенні. Доцільно зазначити, що вирази *blinder Passagier* і *Schwarzfahrer* потрібно вживати обачно у мовленні, оскільки деякі люди можуть сприймати їх значення дослівно і розцінювати їх як такі, що виражають негативне ставлення до людей з поганим зором чи як дискримінацію у ставленні до афроамериканців.

У подальшій роботі над текстом проблемною була лексична одиниця *Spätzle*, що є лексичною лакуною (лакуна — відсутність слова чи усталеного словосполучення у мові), тобто це слово відсутнє в українській мові. Слово *Spätzle* означає «виріб із тіста» у швабів та алеманів, який використовують як гарнір чи як самостійне блюдо з певними приправами. Готується шпецле з особливого пшеничного борошна «дунст» (проміжковий продукт між крупною і мукою, схожий на манну крупу), яке отримують при помелі пшениці. До борошна додають свіжі яйця та сіль. Із замішаного тіста готують довгі смуги, які відварюють у підсоленій кип'ячій воді чи на парі. Наприклад у тексті:

Was möchtest du den essen? – Hm? vielleicht eine Spezialität aus Süddeutschland? – Gut, dann gibt es Spätzle ... – Hm. Lecker... Ось ще довідка щодо слова *der Schwabe*. Слово «шваби» було також не зрозумілим для студентів. *Schwabe m, -en, -en* чи *Schwäbin f, = -nen* – швабка, а також слово *Schwaben n -s* – Швабія (князівство в Німеччині). Отже, шваби – німці, які проживали та живуть зараз на південному Заході Німеччини в землях Баден-Вюртемберг і Баварії. Говорять шваби на особливому швабському діалекті, який є локально різноманітним.

Дія відбувається на вантажному річковому судні, яке перевозить вантажі з міста Базель (*die Schweiz*) у міста, що лежать вздовж найдовшої німецької річки Рейн (*der Rhein*): *Karlsruhe, Mainz, Wiesbaden, Koblenz, Bonn, Köln, Düsseldorf, Duisburg*. Ці міста є скарбницею німецької історії та культури. Так, наприклад, між містами *Koblenz* і *Bingen* знаходяться 26 старовинних замків. Увагу студентів звертає на себе місто Кобленц. Назва міста Кобленц походить від латинського слова *Confluentes* – «той, що зливається» (нім. *Konflux, m -es, e* – злиття). На рипуарському (етимологічно «річний») діалекті місто називається *Kowelenz*. Рипуарські (річні) франки, тобто, ті, що жили вздовж Рейну говорили на рипуарському діалекті. Місто Кобленц побудоване на місці злиття Рейну та річки Мозель (*die Mosel*), має давню історію та цікаві визначні місця. Одним з таких визначних місць є *Das Deutsche Eck*, що перекладається «німецький кут». На місці злиття річки Мозель з Рейном було штучно насипану косу, що мала форму язика (нім. *die Landzunge*). Німецький кут найбільш відомий завдяки монументальній кінній статуйі першого німецького імператора Вільгельма I, яку встановлено у 1897 році до 100-річного ювілею з дня народження кайзера Вільгельма I. Кайзер

Вільгельм I був першим німецьким імператором (1871-1888 рр.). Представник німецької династії Гогенцоллернів, мав родинні зв'язки (дядько) з російським царем Олександром II. У 1871 році за допомогою канцлера Отто фон Бісмарка завершив об'єднання Німеччини. Користувався популярністю серед більшості німців за свою побутову простоту і суворість, вважався уособленням «старої Пруссії». На лівому березі річки Рейну простягаються величні споруди так звані Конрад-Аденауер-Уфер та на правому березі Мозеля – Петер-Альтмайер-Уфер. Тут знаходиться також цитадель, побудована в 1000 році у стилі бароко, що слугувала тимчасовою резиденцією курфюрстів Тріра. У 1801 році цитадель була підірвана французькими революційними військами. Цитадель (фактична назва «*Feste Ehrenbreitstein*», запланована назва «*Feste Friedrich Wilhelm*») була перебудована між 1817 і 1828 роками під керівництвом пруського офіцера-інженера Карла Шніцлера. Цитадель належала до системи Обереренбрайтштайн і була частиною фортифікаційної системи міста Кобленц для безпеки долини Середнього Рейну та всієї транспортної інфраструктури. Використовувалася у військових цілях пруською армією до 1918 року. Сьогодні місто Кобленц належить федеральній землі Рейнланд-Пфальц.

На багатьох сторінках знаходимо цінну країнознавчу інформацію. У книзі наочно представлено карту Німеччини, річку Рейн, міста вздовж Рейну і студенти у такий спосіб знайомляться з географічним положення країни, мову якої вони почали вивчати, як от: «*Sieh mal, Roman, links ist Frankreich. Rechts ist Deutschland. Der Rhein ist die Grenze*» sagt Carolina.

Яскравим прикладом до теми «Вітання та представлення» є наступні речення: а) «*Grüezi, ich heiße Roman*», sagt der Junge; б) In Basel treffen sic Romans Eltern. «*Grüezi, Roman. Grüezi, Mama! Hi Papa! Das ist Caro, und das sind ihre Eltern*».

Вважаємо, що робота, викладена на сторінках даного пошуку, не є такою, що не потребує корекції, змін чи доповнень. Це власне бачення автора даної важливої проблеми та можливі шляхи її вирішення. На базі тексту студенти виконали багато різних вправ, висвітлення яких може стати предметом наступного пошуку.

Висновки. Робота з автентичними матеріалами у процесі вивчення іноземної мови є цінною, цікавою, необхідною, результативною. Вона є тим вагомим додатком, що розширює, поглиблює, активізує знання, отримані на базі дидактизованих текстів підручника. Автентичний текст посилює мотивацію до вивчення іноземної мови, емоційно залучає до читання тексту з подальшим породженням ініціативного мовлення та віднаходження міжкультурних відмінностей.

Список використаних джерел

1. Грицик Н.В. Автентичний текст – невід'ємний компонент сучасного підручника з іноземної мови. Проблеми сучасного підручника. 2010. №10(1). – С. 429-434.
2. Автентичність // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/>. – С. 188-189.

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, оцінювання/Науковий редактор українське видання доктор пед. наук С. Ю. Ніколаєва – К.: Ленвіт, 2003 – 273 с.

4. Коломійчук І.М. Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки». 2017. №1(13). – С. 102-105.

5. Коротка Н.В. Роль автентичних матеріалів у вивченні ділової англійської мови. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». 2018. №4(72). – С. 124-127.

6. Неділько А.Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземної мови// Іноземні мови – 1998. – №4. – С. 11-12.

7. Мацько Л. Аспекти мовної особистості у перспективі педагогічного дискурсу / Л. Мацько // Проблеми формування мовної освіти середніх загальноосвітніх закладів: зб. наук. праць. – Рівне, 2006. – С. 5-8.

8. Наталин В.П. Критерій змістовної автентичності навчального тексту. Іноземні мови в школі. 2009. №2. – С. 50-52.

9. Парашук В.Ю. Використання автентичного тексту під час роботи над розмовною темою// Іноземні мови в школі. – 1999. – №2. – С. 61-65.

10. Civegna, K., 2005. Authentische Teunterrichtxte. In: Mehrsprachiger Fachunterricht in Länder Europas, hrsg. v. Hans-Ludwig-Krechel, Tübingen, S. 168-172.

11. Edelhoff, C., 1985. Authentizität im Fremdsprachenunterricht. In: Authentische Texte Im Deutschunterricht. Einführung und Unterrichtsmodelle. hrsg. v. Christoph Edelhoff.

12. Lys, F., 2000. Neue Potenziale des Fremdsprachenunterrichts. Methodisch-didaktische Überlegungen und praktische Beispiele. In: Schnittstellen: Lehrwerke zwischen alten und neuen Medien, hrsg. v. Erwin Tschirner, Hermann Funk, Michael Koenig, Berlin, S. 154-170.

13. Duden (in 12 Bänden), Band 11: Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. Idiomatisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Dudenverlag. – Mannheim, Leipzig, Zürich, 1992. – 864 S.

Ісаєв Е.Ш.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЄВРОПА СТЕРЕОТИПІВ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ І СЬОГОДЕННЯ

***Анотація.** У статті розглядаються деякі приклади функціонування стереотипів у контексті історії і сьогодення. Наголошується, що стереотипи виконують вагомую роль при створенні колективних ідентичностей. Основна увага зосереджена на аналізі гетеростереотипів стосовно Східної Європи, притаманних німецькому суспільству.*

***Ключові слова:** міжкультурна комунікація, ідентичність, стереотип, етностереотип.*

***Abstract.** The article discusses some examples of stereotypes functioning in the context of history and modernity. Stereotypes are noted to play an important role in the creation of collective identities.*